

<p>Dr. Jošet Bavcon, direktor Botaničnega vrta v Ljubljani, je konec leta 2010 izdal knjigo ♦afrani (Crocus L.) v Sloveniji.</p> <p>♦afran - slovenska beseda izvira iz arabske zafaran ali tudi zafran, kar v arabščini pomeni rumeno. Tudi Angleški so besedo samo privzeli ♦ saffron, prav tako večji del drugih evropskih, azijskih in afriških jezikov, kar kaže na pomembnost surovine in na povezanost tedaj znanega sveta. Maw (1886) navaja množico evropskih kot neevropskih jezikov, kjer je uporabljena beseda safran ali izpeljanka. Podobno pa za besedo krokus navaja tako hebrejsko?ino, sirščino?ino, armensko?ino, arabsko?ino, perzijščino?ino, sanskrtsko, grščino?ino, latinsko?ino idr., kjer se pojavlja podoben koren ali izpeljanka iz le-tega.</p> <p>Slovenski pregovor: "Drag kot ♦afran", izvira iz dejstva, da so za 1 kg droge potrebovali od 150.000 do preko 200.000 cvetov pravega ♦afrana (Crocus sativus). Doma je v Iranu, Kaspijskem morju in Mali Aziji, je lila barve in je ena izmed jeseni cvetajočih vrst. V cvetovih so nabirali samo rdečo rumeno-oranžno obarvane brazde. To dragoceno drogo so uporabljali kot barvilo (jedi in oblačilni), kot začimbo, kot dičavo, ki je slovela tudi kot močan afrodisiak. Poznali in pridelovali so jo že v starem veku. V Tebah se na papirusu iz leta 1553 pred našim štetjem nahaja na seznamu sirskih zdravilnih rastlin. Arabci so ga gojili tudi kasneje, tako da je v Evropo, po vmesni pozabi, ponovno prišel s križarji. V Anglijo so ga prvi zanesli že Feničani, nato Rimljani, vendar se je to vedenje kasneje izgubilo. Kot ponovno letnico vnosa rastline tako C. sativus in C. vernus navajajo sredino štirinajstega stoletja (Campbell-Culver & Maggie 2001).</p>

<p>Rod ♦afranov obsega preko 80 vrst. Rastejo tako v osrednji in južni Evropi, v severni Afriki, na Bliskem vzhodu, v osrednji Aziji in zahodni Kitajski (Brickell 1996). Herbert (1847) navaja, da so ♦afrani več ali manj rastline hribovitih predelov, ne pošutijo pa se dobro na naplavnah. Prav tako navaja, da rod sodi med mediteranske robove. Velik del med njimi je doma na Balkanu. Hayek, Markgraf (1932, 1933) jih v delu Prodromus Florae Peninsulae Balcanicae navajata 30. Pulević (1976) jih za nekdanjo državo Jugoslavijo navaja 23 in dva hibrida. Med njimi navaja tri endemite. Maw (1886) zelo natančno geografsko opredeli rod ♦afranov na severno hemisfero med 9° zahodne in 87° vzhodne geografske dolžine in med 55° severne in 31° južne geografske širine. Vzhodna meja je 50° severne geografske dolžine in severna meja je tudi 50° geografske širine. Glede na geografsko razporeditev ločimo štiri skupine.</p> <p>Prva skupina obsega Pirenejski polotok in del Francije do reke Rone, kjer uspeva 10 vrst. Sem dodaja že severni del Afriške obale od Gibraltarja do nekje ravne rute kot se izliva reka Rona na evropski obali. Tukaj je prisotnih 9 endemitov.</p> <p>Druga skupina zavzema Apeninski polotok do severne linije razširjenosti rodu, vzhodno je ravna linija od Benetk navzgor, zahodno meja sega do rute izliva reke Rone. Tukaj navaja 11 vrst, od tega 8 endemitov.</p> <p>Tretje območje obsega del od že omenjene zahodne meje, ki poteka od Benetk navzgor do zopet severno južne rute, ki teče preko Odese na vhodu. Južno to območje obsega celotni Balkan z otoki, Peleponez, vse grške otoke, sega do obale Male Azije in obsega ves del severnega morja od Istanbula do vzhodne že omenjene linije Odese. Tukaj raste 26 vrst, od tega je 12 endemov.</p> <p>Največji del areala rodu predstavlja Mala Azija, večji del severnih obal od zahodne rute Istanbula do Odese, vzhodno sega do Kaspijskega jezera. Na tem velikem območju uspeva 32 vrst, od tega pa jih je kar 17 endemov. Manjši del obsega že bližnji vzhod, predvsem obalni del s sedmimi vrstami, od tega je pet endemov. Zadnji del areala rodu, že gledamo od zahoda proti vzhodu, pa je

osrednja Azija vzhodno od Kaspijskega jezera, ki ima že dve endemični vrsti. Zaradi velikega števila vrst v tem rodu, različni avtorji jih navajajo različno Herbert (1847) navaja 43 vrst, Maw (1886) opisuje 67 vrst, Bowles (1924, 1952) jih navaja 76, Mathew (1982) jih navaja 80, enako število navaja Brickel 1996, na internetni strani IPNI pa dobimo do 100 različnih vrst in podvrst (2009). Herbert (1847) rod afranov preprosto deli v tri skupine. Ena je tista kjer ima cvet ovoj in na drugo skupino, ki je brez tega ovoja in že vmesno, ki ima le že komaj viden ovoj. Glede na tuniko - plavajoč pa te skupine razdeli že na podskupine. Zaradi svoje dvojezičnosti, knjiga je napisana tako v slovenščini kot angleščini, je zanimiva tako za domače kot tudi tujce poznavalce in ljubitelje te rastline.

(Vir: spletna stran Botaničnega vrta v Ljubljani)